

Statens offentliga utredningar
1997:63
Kommunikationsdepartementet

Sverige inför epokskiftet

IT-kommissionens rapport 5/97

Delrapport av IT-kommissionen
Stockholm 1997

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes, Offentliga Publikationer, på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress: Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-690 91 91
Ordertel: 08-690 91 90

Svara på remiss. Hur och Varför. Statsrådsberedningen, 1993.

- En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.

Broschyren kan beställas hos:

Regeringskansliets förvaltningsavdelning
Distributionscentralen
103 33 Stockholm
Fax: 08-405 10 10
Telefon: 08-405 10 25

Omslag: Sara Bergkvist, Svensk Information AB

Graphic Systems AB, Stockholm 1997

ISBN 91-38-20583-1
ISSN 0375-250X

Sverige inför epokskiftet

IT-kommissionens rapport 5/97

På tröskeln till nästa århundrade står Sverige inför nya utmaningar:

- att göra övergången till kunskapssamhället till en nationell angelägenhet och att göra alla delaktiga i epokskiftet
- att med hjälp av informationsteknik – IT – öka alla medborgares möjligheter till meningsfullt arbete och ett bättre liv
- att förändra och effektivisera den gemensamma sektorn med hjälp av IT så att resurser kan frigöras för att förbättra den mänskliga omvårdnaden och omsorgen
- att använda IT för att stödja grupper med särskilda behov
- att verka för att alla aktörer på marknaden, oavsett storlek och verksamhet, snabbt tar till sig den teknik som ger förutsättning för deras ökande konkurrenskraft och därmed landets konkurrenskraft.
- att stödja den framväxande IT-branschen och den nya mediabranschen, små och medelstora teknik- och tjänsteföretag med anknytning till Internet som skapar jobb och en ny tillväxtsektor.

Innehåll

1 Mot det nyindustriella kunskapssamhället	5
2 Utvecklingen inom vissa viktiga områden	10
3 IT-kommissionens arbete	20
Rapporter	31
Rapporter utgivna på uppdrag eller i samarbete med IT-kommissionen	33
IT-kommissionens ledamöter	34
Sekretariat	35

1 Mot det nyindustriella kunskapssamhället

En brytningstid

Den pågående ekonomiska och tekniska omvandlingen som resulterar i nätverkande samhällen – men också i ökad arbetslöshet och ökade kunskapsklyftor – är en allt viktigare svensk angelägenhet. Den omvandlingen påverkar direkt tillväxt, välfärd och arbete. Vi är mitt i inledningen till ett epokskifte. Det är ingen slump att World Economic Forum i Davos i februari 1997 hade detta epokskifte som huvudämne.

Ny teknik orsakar alltid en våg av arbetslöshet. De gamla jobben rationaliseras och försvinner, och det dröjer innan de ersätts av de nya. I början av den industriella revolutionen i England förstörde förtvylade vävarbetare de nya maskinerna i tron att deras jobb då inte skulle försvinna. Jobben försvann ändå. Det var själva epokskiftet – att man tog i bruk den nya tekniken – som var orsaken. På samma sätt ser många i dag datorerna som orsak till arbetslösheten.

IT-kommissionen har nyligen visat på den förändring som vi alla står inför i rapporten "Kristallkulan – tretton röster om framtiden". Tretton personer med olika referensramar drar alla samma slutsats; att Sverige nu är inne i en brytningstid. Det som sker i dag är ingen naturlig utveckling av industrisamhället.

Det som är en styrka för Sverige i industrisamhället riskerar bli till en svaghet vid skiftet till en ny epok. Det heterogena samhället, inte det homogena får ett försprång i framtiden.

I industrisamhället är det viktigt med homogenitet – i utbildning, i arbetsorganisation – för att industrin ska få skaleffekter. I kunskapssamhället blir det allt viktigare med individens egen kunskap och förmåga. Det är inte likformigt utbildade medborgare som behövs utan individer som kan utföra arbetsuppgifter som inte är rutinartade.

I industrisamhället är nationalstaten stark. I kunskapssamhället blir kraften i varje särskild region en viktig faktor. Hur en ort, en kommun,

ett län eller en region som knyter samman delar av olika länder kan skapa det goda samhället som växer i samverkan med offentlig sektor, utbildning och näringsliv kommer att vara av avgörande betydelse.

Informationstekniken är hävstången

I all denna utveckling blir den digitala dimensionen allt viktigare. Informationsteknik, IT, är ett verktyg för utvecklingen, en hävstång. Men ett verktyg som kan flytta berg. Individer, företag, organisationer och stater som inte vill eller kan eller orkar se hur IT kan påverka dem kommer att få det allt svårare. Och det är mycket som kommer att påverkas.

En väl utvecklad IT-industri och en hög grad av IT-användning i samhället, i företag, organisationer och offentlig sektor är en förutsättning för social utveckling och industriell tillväxt under de kommande åren. IT är det i särklass viktigaste tillväxtområdet.

För att medborgarna ska känna sig involverade och engagerade måste de vara medvetna om förändringens orsaker, konsekvenser, möjligheter och villkor. Detta fordrar kraftfulla utbildningsinsatser i olika former, riktade genom många olika kanaler till flera grupper i samhället.

Sveriges utmaningar inför epokskiftet

IT har bidragit till att industrin rationaliserats och till minskade arbetstillfällen. Den här processen kan vi inte göra något åt, den kommer bara att fortsätta. Här riskerar Sverige med vår industriella struktur att drabbas hårdare än andra länder.

Den viktiga industriproduktionen och den industriella förädlingen av våra naturresurstillgångar är basen i vår ekonomi. Men för att fortsätta att vara konkurrenskraftiga krävs allt mer av effektivisering och förädling av produkterna liksom att vi utvecklar den starkt växande informationsindustrin.

Kunskapssamhällets möjligheter att skapa nya värden i produktionen och därmed högre tillväxt och sysselsättning står därför i fokus för flertalet av världens regeringar.

Booz Allen & Hamilton presenterade i början av 1997 en rapport ("Enabling the Information Society") på uppdrag av det holländska finansministeriet under ett industriministermöte i Haag. Rapportens syfte var att jämföra Europas IT-industri med USA, Japan och Syd-Korea. Resultatet av jämförelsen (i vilken enbart EUs tolv länder före

Sveriges inträde ingår) var nedslående för Europas räkning. I sammanfattningen sägs att IT-industrin är vital för framtidens samhälle men att Europas konkurrenskraft inom denna bransch hela tiden försämras jämfört med konkurrenterna i flertalet sektorer. En marknadsstyrd utveckling måste därför stimuleras kraftigare i Europa, och reformer för avreglering och harmonisering av lagar, standardarbete och nationell policy måste påskyndas.

En annan benchmark-studie, utförd av Spectrum för det brittiska industridepartementet 1996, ger en liknande bild för Europas konkurrenskraft. Sverige klarar sig dock relativt bra i denna jämförelse tack vare en hög täthet för mobiltelefoni och datorer samt låga teletaxor. Även EITO (European Information Technology Observatory) konstaterar att Europa halkar efter, trots att IT-investeringarna beräknas öka med 7,1 procent under 1997.

Omfattande är de satsningar som växande ekonomier i Asien gör på IT. I Malaysia byggs nu The Multimedia Super Corridor – MSC. MSC är ett gigantiskt nytt samhällsbygge för att dra till sig och utveckla företag som utvecklar, tillverkar eller använder sig av den senaste multimediateknologin.

Ett område på 15 gånger 50 kilometer söder om Kuala Lumpur erbjuder cyberlagar, infrastruktur och policier designade för att ge företag som etablerar sig där en unik konkurrensfördel inom den tekniska utvecklingen. Målsättningen är att skapa en perfekt miljö – en frizon – för företag som vill utveckla, distribuera och använda sig av multimediateknologier och tjänster.

Den malaysiska regeringen satsar stora pengar och har en stark politisk fokusering för att stimulera detta nya IT-samhällsbygge. Staten bidrar med en modern infrastruktur, tillåter oreglerad anställning av såväl inhemsk som utländsk arbetskraft, nya policier och cyberlagar samt erbjuder en fri och obunden tillgång till information utan censur. Här planerar man att bygga världens största IT-universitet och staden beräknas ha en befolkning på cirka 100 000 personer år 2006. Premiärministern har också lyckats samla ett råd där de 30 viktigaste IT-personerna i världen ingår.

Detta är ett exempel på den konkurrens den svenska IT-industrin kommer att möta.

Med informationssamhället påskyndas globaliseringen. Goda telekommunikationer – telefon, datakommunikation, TV-distribution – skapar ett allt större oberoende av tid och rum. Mycket av tjänsteproduktionen

kan göras var som helst i världen där det är bäst och billigast. Det kan gälla mjukvaruutveckling, forskning, rådgivning, informationstjänster, försäljning, bank och försäkring. Arbetskraftens kunskap och pris samt tillgång till goda telekommunikationer avgör.

Nya organisationsmodeller underlättar globaliseringen. Globala företag utvecklar i dag strukturer – stödda av IT – som gör att de kan finnas på olika marknader med utveckling, försäljning och produktion och ändå fungera som ett sammanhållet företag.

Detsamma gäller små företag som i allt större utsträckning växer genom att bilda nätverk och med hjälp av IT arbetar tillsammans i mer lösa organisationsstrukturer, så kallade virtuella företag.

I många fall har man lyckats göra tidsdifferensen mellan olika zoner till en fördel så att arbetet "flyttar med solen".

Informationssamhället kan därför upplevas som ett hot, men framför allt är det en möjlighet. Vårt arbete måste nu inriktas på att minska riskerna men framför allt på att utveckla möjligheterna. Det finns därvid ett antal utmaningar för Sverige.

En första utmaning ligger i att vi förädlar och skapar nya produkter och tjänster, att vi utvecklar nya företag och nya strukturer – och i den processen blir vi mer och mer beroende av ny kunskap som skapas i ett allt snabbare tempo.

En andra utmaning är att vi måste skapa mervärden med en arbetskraft med hög kompetens och med intellektuell kraft och kapacitet. Bara genom att utveckla och utnyttja en hög kunskap blir vi konkurrenskraftiga och kan långsiktigt öka sysselsättningen.

En tredje utmaning är att det elektroniska samhället kommer att ställa nationalstaten inför nya utmaningar. När tjänster som är skattepliktiga i Sverige kan utnyttjas skattefritt över nätverk kommer allt fler utnyttja dessa möjligheter. Och när kompetent arbetskraft är enkelt tillgänglig över nätverk till lägre kostnad än i Sverige kommer företag utnyttja denna möjlighet. Elektronisk handel över Internet är global till sin natur och kommer att utvecklas där det finns gynnsamma skatteförutsättningar.

Svenska kraftfält inför epokskiftet

Sverige har många styrkefaktorer att värda och utveckla.

- det finns en nationell handlingsplan för informationstekniken som regering och riksdag står bakom
- det finns en välutbildad arbetskraft
- det finns en stark ambition och tradition i det svenska samhället att utveckla kunskap och kompetens
- Sverige har jämfört med de flesta andra länder en väl utbyggd infrastruktur för information
- det finns många gynnsamma betingelser för företagande
- svenska myndigheter och företag ligger, internationellt sätt, långt framme när det gäller användning av datorer och nätverk för affärer
- det finns ett globalt tänkande och kultur
- det finns logistikkunnande i Sverige och förmåga att hålla samman komplexa system

Sverige har också satsat på att utveckla goda IT-tillämpningar, till exempel den nationella satsningen på elektronisk handel i den offentliga sektorn.

Det är alltid intressant att notera hur andra ser på Sverige. Invest in Sweden Agency har gjort en studie där man undersökt vad utländska företag som har investerat i Sverige ser som svenska styrkefaktorer. Här ligger goda telekommunikationer och tillgång på kvalificerad arbetskraft i topp. Bra livskvalitet är ytterligare en avgörande faktor.

2 Utvecklingen inom vissa viktiga områden

2.1 Kunskap och kompetens

I mer än hundra år har skolan utbildat för industrisamhället. Människor har rustats av skolan för att fungera i den framgångsrika industrination som Sverige har varit. Vi har fått kunskaper som behövs i industrisamhället. Problemet är att dagens skolelever inte kommer att möta det gamla industrisamhället när de är klara med sin utbildning.

I och med att samhällsutvecklingen är starkt accelererande blir kunskap mer och mer en färskvara som måste förnyas och underhållas. Detta kommer att bli ett ansvar för varje enskild människa. Ett kunskapsökande arbetssätt kommer att vara en nödvändighet. Därför är en av utbildningssystemets viktigaste uppgifter att lära eleverna lära sig. Det kunskapsökande arbetssättet måste finnas som en instinkt hos alla elever som lämnar skolan. Blir landet framgångsrikt i detta avseende skapar det goda förutsättningar för utveckling. I själva verket är denna fråga av avgörande betydelse för landets utveckling.

Mycket av diskussionerna kring skolans förnyelse har handlat om IT och datorer. Det är olyckligt eftersom datorerna bara är ett redskap som måste sättas in i ett sammanhang. Detta sammanhang är en förändrad pedagogik. Därför hade det varit bättre om diskussionen mera hade handlat om ett förändrat pedagogiskt arbetssätt med en kunskapsökande pedagogik där datorerna kommer in som ett kraftfullt hjälpmedel.

Det är därför angeläget, menar vi, att fokus sätts på den pedagogiska förnyelsen med målet att förändra skolan i riktning mot ett kunskapsökande arbetssätt. Staten och kommunerna måste på alla sätt verka för en utveckling i denna riktning.

Vi ser i dag att kunskapsföretagen och deras yrkesroller är fundamentalt annorlunda än industrisamhällets ideal. Traditionella hierarkiska organisationer försvinner. Nya virtuella organisationer uppstår. Gränsen mellan arbete och fritid suddas ut. Nya personlighetsegenskaper efter-

frågas och traditionella ledarstilar upphör att fungera. Kvalitéer som inlärningsförmåga och kreativitet blir mycket viktigare än förut, liksom att perspektiv, överblick och helhetssyn blir allt viktigare egenskaper i de framtida yrkesrollerna.

Det är viktigt att sprida kunskapen om de möjligheter som IT öppnar för alla grupper i samhället. Det finns en fara i att individer inte anser sig kunna eller vill lära sig använda IT. Vidgade kunskapsklyftor kan uppstå genom att en ny sorts "analfabetism" utvecklas, även om breda informationsätgärder vidtas och allt mer lättanvända program görs tillgängliga. Den teknik som nu utvecklas, till exempel nätdatorer och enklare gränssnitt med hjälp av TV, kommer att verka positivt för att göra tekniken tillgänglig för människor som söker en enklare teknik än vad dagens dator utgör.

Staten måste verka för att det inte sker en utslagning genom kunskapsdiskriminering. Kunskapsklyftor kommer alltid att finnas, beroende på naturlig begåvning, social bakgrund och flit, men skillnaderna kan begränsas. Slutsatsen vi kan dra är att alla skolor redan nu måste förbereda sig inför epokskiftet.

I den svenska aktuella debatten har tonläget varit högt för vilka skatte-regler som bör gälla då företag låter sina anställda utveckla sina IT-kunskaper genom att företagen underlättar för de anställda att ha dator hemma. Ett samhälle som ser ökad kunskap som ett av de viktigaste medlen för att skapa tillväxt och sysselsättning i kunskapssamhället motverkar ju direkt sina syften genom att beskatta datorer hemma.

Regeringen har i målen för en nationell IT-strategi angett att det är viktigt att så många som möjligt får god kunskap om informationsteknik och att tillgången på information och kunskap befrämjar tillväxten och sysselsättningen. I en promemoria från finansdepartementet den 12 mars 1997 föreslås att den förmån att använda datorutrustning som arbetsgivaren lånar ut för utbildning med mera i hemmet undantas från beskattning. Erbjudandet om att få låna en dator måste dock riktas till hela den fast anställda personalen.

Detta är ett viktigt första steg, men fortfarande finns det restriktioner som skapar problem. Datorn får inte vara för avancerad, det får inte finnas med andra program än de som används på arbetsplatsen samt som redan nämnts alla måste ha samma möjligheter. Dessutom får datorerna endast lånas ut. Den föreslagna regeln ska inte tillämpas om anställda får köpa datorer av arbetsgivaren till subventionerat pris.

IT-kommissionen har promemorian på remiss och kommer att lämna sina synpunkter under april.

Livslångt lärande

Lite tillspetsat kan man säga att alla de vars arbete är rutinartat och har med hantering av information att göra borde vara mentalt förberedda för att inom en snar framtid arbeta med förändrade eller kanske helt nya arbetsuppgifter. Kompetenshöjningen är då ett slags kunskapsstartkapital. Det har en del organisationer, såväl arbetsgivare som fackliga, förstått och därför redan börjat agera.

- Vi måste inse behovet av att ständigt förvärva nya färdigheter, av att lära oss saker hela livet. Vuxenlivet kommer att bestå av en växling mellan vad vi i dag kallar arbete och utbildning. Men vi måste ändra attityd helt och hållet, säger Odd Engström, arbetande styrelseledamot i Industriförvaltningens AB Kinnevik.
- Kunskap blir mer och mer en färskvara. Därför måste vi alla i Sverige vänja oss vid att tanka kunskap – även när vi är vuxna, säger Göran Johnsson, ordförande i Svenska Metallindustriarbetareförbundet. I det framväxande kunskapssamhället är vi alla elever. Vårt vardagsliv och vårt arbete förändras och vi måste lära oss nya saker under resans gång.
- Vi måste nå ut till den breda massan, säger Rolf Skoglund, ansvarig för Microsoft Europas företagsdivision. För att skolan inte ska släpa efter i IT-utvecklingen måste man skapa en dialog mellan näringsliv och skola. Kanske måste vi ha större rotation mellan företag och undervisning för att vi ska kunna klara av kraven på kompetensutveckling. Vi måste också lära oss att samarbeta skickligare mellan forskning och industri.
- För lite satsning på utbildning är farligt för Sverige, anser professor Peter Keen, en av världens främsta konsulter inom IT-strategi och ledarskap. I IT-samhället spelar geografisk placering ingen roll. Varför lägga ett företags verksamhet i Stockholm när städer och regioner slåss om att erbjuda god arbetskraft och goda villkor? Bangalore i Indien har blivit nytt centrum för programmering och i Irland finns Europas backoffice-funktion. Det är utbildning som ger det nya välståndet.

Citaten är hämtade ur vår skrift Kristallkulan – tretton röster om framtiden (SOU 1997:31). De visar på att kompetensutveckling, ständigt

lärande och förnyelse av kunskap hos de enskilda behövs för att Svenska klara de krav som ställs i den globala, gränslösa konkurrensen.

Distansutbildning

Med hjälp av IT skulle alla elever och studenter, oavsett bakgrund och bostadsort, kunna få lyssna på de bästa lärarna och specialisterna, göra sina läxor och tentor över nätet, samla kunskap och kommunicera med varandra – utan att alltid befinna sig samtidigt tillsammans på ett och samma ställe.

Detsamma gäller kompetenshöjningen för anställda och arbetslösa.

Distansutbildning kan också vara särskilt viktigt för studerande med funktionsnedsättning.

Dessa nya, betydligt billigare arbetsmetoder provas på flera ställen i världen och även i Sverige.

- Sweden – Silicon Valley Link är ett projekt som syftar till att skapa en global lärandemiljö och effektivisera teknikspridningen från högskolor. Detta är en långsiktig samverkan mellan svenska högskolor och Stanford-universitetet i Kalifornien. Vid Kungliga Tekniska Högskolan (KTH) genomförs redan ett antal kurser över datanät tillsammans med lärare och elever vid Stanford.
- Högskolan i Karlskrona-Ronneby och Mitthögskolan kommer också att delta i detta samarbete, som ska visa vilka krav en distribuerad läromiljö ställer på data- och telekommunikationssystem. Tillsammans ska man utveckla teknik och pedagogik för personliga lärandemiljöer och virtuella klassrum.
- Den Svenska distanshögskolan invigdes i september 1996. Detta samarbetsprojekt mellan TBV Akademien och Högskolan i Gävle-Sandviken, Högskolan i Karlskrona-Ronneby, Mitthögskolan och Högskolan i Örebro samt Utbildningsradion ska pröva nya former för högskoleutbildning på distans. Svenska Distanshögskolan samarbetar med det engelska Open University och följer samma pedagogiska modell med lokala studiecentra och studiehandledare i kombination med IT.
- En annan bra förebild är Sofia Distans. Det är en skola som utbildar svenska barn enligt den svenska läroplanen, var de än befinner sig i världen via nätet. Skolan belönades i januari i år i europeisk konkurrens med ett av Bangemann-Challenge-prisen.

Distansutbildning innebär således möjlighet till demokratisering av ut-

bildningssystemet, mångfald, större valfrihet och renässans för provinsen. Det är dessutom oerhört viktigt att lärarutbildningen ger nyutexaminerade lärare möjlighet att visa vägen i fråga om användning av IT i undervisningen.

2.2 God infrastruktur

Internet är det kanske mest demokratiska mediet i mänsklighetens historia. Därför är det den demokratiska statens ansvar att verka för att alla medborgare, på ett eller annat sätt, får tillgång till Internet.

Internets våldsamma tillväxt fortsätter att dominera bilden och generera strukturella förändringar i världsekonomin. Enligt flera av varandra oberoende prognoser, en av dem från Ericsson, kommer 600 miljoner människor att vara anslutna till Internet år 2000. Andra talar om en miljard människor.

Sverige har föredömligt tidigt tagit beslutet att öppna den svenska telemarknaden för konkurrens. Tack vare beslutet att bolagisera Telia, att införa en telelag och att inrätta en effektiv teleövervakningsmyndighet har de svenska användarna fått tillgång till allt billigare och bättre teletjänster. Med den nu föreslagna nya telelagen åtgärdas de kvarvarande problemen i telelagen.

Men infrastruktur handlar inte bara om telefoni och datakommunikation. Den konvergens som sker mellan tele, data och media gör det viktigt att det svenska regelverket möjliggör och stimulerar en sådan utveckling.

Med den tekniska utvecklingen suddas gränserna ut för vad som är en TV och vad som är en PC. Du kommer att kunna ha telefon och TV på din PC liksom Internet och telefoni på din TV.

Och när vi får möjlighet att nå Internet via TVn eller enklare nätverksdatorer ökar också dramatiskt antalet människor som kommer att använda denna teknik. Det blir enkelt och de kommer att känna igen sig.

I dag skiljer vi på vad som är telefoni, Internet och TV-distribution. Vi styr det genom olika lagar och vi har skilda leverantörer av dessa tjänster. Det är långt mellan mediapolitiken och telepolitiken.

I framtiden måste vi mer titta på

- vilken typ av information medborgarna vill nå – det kan vara TV- och radiosändningar, elektroniska tidningar, telefonkatalogtjänster eller

samhällsservice på Internet. Vi behöver bestämma vad som är "public service" i allt utbud.

- vilka mekanismer som skapar en effektiv distribution av all denna information och som möjliggör att allt fler infrastrukturleverantörer stimuleras till att bygga ut distributionskapacitet till företagen och hemmen.

IT-kommissionen genomförde i juni 1996 en hearing om infrastrukturen för kommunikation och information. Som ett resultat av denna lämnade kommissionen i september 1996 en skrivelse till regeringen med förslag till åtgärder.

En central fråga rörde behovet av en *framtida gemensam lagstiftning* för telekommunikation, data och media. Den tekniska utvecklingen leder till att dessa områden blir allt mer integrerade. På sikt måste därför gemensamma regelverk ersätta nuvarande regelverk och regeringen borde snarast inrikta lagstiftningsarbetet på denna konvergens. Ett förberedande arbete sker nu i regeringskansliet. Det är viktigt att en utredning kommer igång snabbt.

En näraliggande fråga som kommissionen berörde var *frekvensanvändningen*. Frekvenser är en knapp resurs. Nuvarande fördelning av frekvensutrymmet grundas på historiska förhållanden och inte på dagens och morgondagens behov. Eftersom den långsiktiga utvecklingen går mot individbaserad, bredbandig kommunikation borde regeringen, enligt vad IT-kommissionen då föreslog, tillkalla en utredning som ser över hur utnyttjandet av frekvensutrymmet långsiktigt kan förändras, nationellt och globalt.

IT-kommissionen menade även i sin skrivelse att det monopol som Teracom Svensk Rundradio i dag har för *marksändningar* är onödigt och snedvrider konkurrensen på marknaden.

I mars 1997 har en proposition om en reviderad *telelag* lämnats till riksdagen. Riksdagen tar också snart ställning till en proposition om *digital marksänd TV*.

Tillgången till accessnäten är central för frågan om konkurrens på telemarknaden och TV-marknaden och därmed för vilka tjänster som användarna får tillgång till och vilka priser som de får betala.

Vi bedömer att behovet av bandbredd för telefon, Internet-trafik, radio, TV, video, bild och annan informationsöverföring i vid bemärkelse kommer att fortsätta öka kraftfullt.

Den viktiga frågan nu är vilka mekanismer som kan åstadkomma en snabb och kostnadseffektiv tillgång till kapacitet till landets hushåll, företag och skolor. Kommer de nu framlagda propositionerna om digital marksänd TV samt den nya telelagen ge de förutsättningar som krävs?

De hittills vidtagna åtgärderna är inte tillräckliga. IT-kommissionen kommer därför att fortsätta studera utvecklingen, bland annat genom en ny hearing i juni 1997. En studie bör därutöver ske av hur nu föreslagna lagar och villkor kan förutses påverka marknaden.

2.3 De nya jobben

Den nya tekniken skapar nya jobb.

I rapporten av Booz Allen & Hamilton; "Enabling the Information Society – Supporting Market-Led Developments", visas hur värdekedjan i en typisk multimedieprodukt förändras från år 1995 till år 2000. Värdet av mjukvara kommer att växa i betydelse för affärskunder fram till år 2000. För de privata konsumenterna är det innehållet i produkten som växer i värde. Det som vi i Sverige framför allt är duktiga på är telekommunikationer och denna rapport indikerar att just telekommunikationer kommer att ha en mindre relativ andel av denna värdekedja. Hur ligger då Sverige till vad beträffar multimediebranschen?

Enligt en undersökning av konsultfirman McKinsey, som redovisats av Invest in Sweden Agency, var Sverige det land som skapade flest jobb i mjukvaru- och servicebranschen mellan 1982 och 1992. I Sverige skapades under denna tid 4,6 nya jobb per 1000 personer i arbetsför ålder jämförelsevis med 4,3 i Japan och 3,0 i USA.

Enligt svenska och utländska bedömare har Skandinavien och speciellt Sverige under de senaste två åren blivit en starkt växande region när det gäller den nya mediabranschen. Den består av företag specialiserade på digitala, interaktiva medier. Hit hör multimedieprogram, CD-ROM-produktioner, produktioner för interaktiv digital TV och inte minst tjänster, produkter och design av hemsidor på Internet eller företagsinterna Intranet.

Den nya interaktiva mediaindustrin är en förening av flera tekniker – data, telekommunikation, text, video och av en mängd olika kompetenser och färdigheter.

De nya mediaentreprenörerna återfinns ännu inte i den officiella statistiken. Enligt en första undersökning gjord av tidningen Veckans Affärer

finns det i dag över 500 nya mediaföretag i Sverige. Flertalet av dessa har startats de senaste 12–18 månaderna. Bara en handfull är äldre än fyra–fem år.

I siffran ingår bara de företag vars huvudsakliga verksamhet är att producera innehåll i de nya medierna, eller "content" som det heter i branschen. Därutöver finns 100-tals företag som tillhandahåller Internetanslutningar, webbhotell eller främst jobbar med tekniken kring de interaktiva medierna.

De flesta företag är små, ofta nätverk av löst knutna individer med specialkunskaper. De arbetar mot ett gemensamt mål i projektform. Nya företag tillkommer nästan dagligen. Etableringströskeln är låg. Det räcker oftast med en dator och Internetanslutning för att köra igång. För närvarande sysselsätter de drygt 500 företagen uppskattningsvis 2 000–2 500 personer. Därtill kommer alla de som jobbar med nya media på förlag, tidningar, reklambyråer, hos teleoperatörer, IT-bolag eller hos kundföretagen. Totalt har Nya Mediabranschen skapat uppemot 10 000 arbetstillfällen, enligt Veckans Affärers undersökning.

För att kunna växa behöver företagen komma ut på den internationella marknaden. Detta kräver såväl effektiv marknadsföring som kapital. Tiden måste vara kort mellan idé till en ny produkt och bred lansering på världsmarknaden. Bred marknadsföring är avgörande för att produkten ska få bästa möjliga genomslagskraft och inte drunkna bland övriga erbjudanden. Här behöver företagen hjälp. Okunskapen om hur den utländska marknaden fungerar, liten kunskap om marknadsföring och ont om kapital samt konkurrensen från framför allt de amerikanska företagen är problem för många små företag, liksom bristen på utbildad arbetskraft.

Nätet har således en stor potential att skapa tillväxt och nya arbeten, och då inte bara för duktiga entreprenörer med framåtanda. Det behövs även många administratörer för att plocka, systematisera och paketera information som finns på nätet.

2.4 Elektronisk handel

Det växer och formas en ny Internetmarknad. Affärerna mellan företag och individer förflyttas i allt större utsträckning till nätet. Transaktionskostnader sänks, nya betalningsmedel skapas.

På den elektroniska marknaden sker affärerna på kundens villkor. Kunden själv söker information om produkten, beställer och betalar. När informationshanteringen flyttas till nätet riskerar flera mellanhänder inom grossist- och mäklarbranschen att förlora sin roll. För att klara sig måste varje led i kedjan mellan producent och konsument berika produkten eller tjänsten.

Börsmäklare, bankmän och resebyråer kan specialisera sig på personlig rådgivning. Grossister bör ge sina kunder något utöver rutinmässig förmedling av varor. Och det är bråttom: dagligvarudetaljister som Rema i Norge, NK och B&W i Sverige driver redan egen näthandel, med leveransen av de genom Internet beställda matvarorna direkt till kunden. Världens största bokhandel, Amazon, har inget boklager.

Det finns svenska exempel på små och mellanstora företag som blivit framgångsrika och globala över nätet:

- Sitting Feather /Den Sittande Fjädern/ i Åsele som tillverkar kläder för rullstolsbundna har i dag kunder både i Sverige, Europa, USA, Kanada och Australien. Detta lilla företag med åtta anställda genererar tack vare sin Internetsatsning jobb för 20 personer.
- Sonesta i Skärholmen säljer medicinsk utrustning och har funnit en internationell marknad tack vare en föredömligt enkel, tvåspråkig hemsida på Internet.
- Helt nya, nät-inspirerade affärsidéer saknas inte heller. Sedan i juli 1996 kan vi från Internet hämta de flesta svenska och en stor del av EUs blanketter i uppdaterad form. Företaget är litet och heter Sign-Form. Nätet är inte bara för stora och rika företag, för välutbildade och förmögna människor. På nätet har alla samma möjligheter.

Genererade intäkter från kommersiella marknadsplatser på Internet förväntas öka från 390 miljoner ECU inom EU år 1996 till över 56 miljarder ECU år 2001 (källa EITO 1997, European Information Technology Observatory). Europas andel därav motsvarar 20 procent av all handel över Internet. USA står för nästan 70 procent och Asien-Stilla havet för ca 10 procent. De nordiska länderna har i förhållande till sin storlek en mycket stor andel av denna handel, och ligger i topp vad gäller antal datorer anslutna till Internet per capita.

Många länder satsar kraftfullt på att införa elektronisk handel i både privat och offentlig sektor. G7-länderna och EU-kommissionen har elektronisk handel som ett prioriterat område för att skapa tillväxt. Vita Huset har publicerat ett utkast till policy för elektronisk handel ("A

Framework for Global Electronic Commerce”), där handel över Internet tillmäts största betydelse. Man föreslår bland annat att Internet görs till en skatte- och tullfri zon. Förslaget väntas fastställas inom kort.

Vi anser att Sverige har gynnsamma förutsättningar att vara ett framgångsrikt land inom elektronisk handel:

- en stor spridning av datorer i företag och hushåll
- hög Internetkompetens i universitets- och forskarvärlden
- offentlig sektors initiativ för elektronisk handel för offentlig upphandling
- en väl utbyggd infrastruktur för tele- och datakommunikation
- god tillgång på företag i den nya mediabranschen

Det är således viktigt att vi ser till att skapa goda förhållanden för elektronisk handel i Sverige för att inte förlora handel till utlandet, och framför allt för att dra till oss investeringar och affärer från omvärlden. De svenska satsningar som görs måste följa internationella standarder och rekommendationer, eftersom elektronisk handel är global.

De hinder som finns för att elektronisk handel ska kunna bli en integrerad del i samhällets verksamhet och alla medborgares liv är, förutom tillgång till Internet, framför allt osäkerhet kring säkerhet, digitala signaturer, betalningar, lagstiftning och personlig integritet. Vi måste därför skapa en plattform, ett ramverk för elektronisk handel så att aktörerna vet vilka spelreglerna är och kan satsa utan risk för obehagliga överraskningar.

3 IT-kommissionens arbete

Den borgerliga regeringen tillkallade den 17 mars 1994 en kommission för att främja en bred användning av informationsteknik i Sverige, som ett medel att höja livskvaliteten och öka vårt lands internationella konkurrenskraft. Benämningen blev IT-kommissionen och dess ordförande dåvarande statsminister Carl Bildt. Arbetet resulterade bland annat i betänkandet Informationsteknologi – Vingar åt människans förmåga (SOU 1994:18) i augusti 1994. Detta var den första IT-kommissionen och den lade fram en vision om Sverige och det framtida informations-samhället.

I och med regeringsskiftet 1994 tillkallades en ny kommission den 19 januari 1995. Samordningsminister Jan Nygren tillträdde posten som ordförande. Den andra kommissionen satte upp riktlinjer för en arbetsplan och började genomföra planen.

Regeringsombildningen i mars 1996 resulterade i en tredje IT-kommission som förflyttades från Statsrådsberedningen till Kommunikationsdepartementet. Ny ordförande blev kommunikationsminister Ines Uusmann.

Den 6 juni 1996 beslutade regeringen om förändrade och delvis nya direktiv för IT-kommissionen. Samtidigt förlängdes kommissionens uppdrag till den 31 maj 1998. De nya direktiven (Dir. 1996:46) var bland annat en följd av att riksdagen den 4 juni antog regeringens IT-proposition (Prop.1995/96:125). Denna byggde till stora delar på överväganden och förslag från IT-kommissionen.

I direktiven från 1995 (Dir. 1995:01) står det att kommissionens huvuduppgift är att vara rådgivande åt regeringen i övergripande och strategiska frågor samt pådrivande, kunskapspridande och framåtblickande inom IT-området.

Detta ligger fast i tilläggsdirektivet. Dessutom tillkommer uppgifter som en följd av IT-propositionen som till exempel att ta initiativ till ett

rättsligt observatorium. Men framför allt ska kommissionens arbete koncentreras till tre centrala frågor:

- Hur IT-användningen kan bidra till tillväxt och sysselsättning.
- Hur tillgängligheten till IT kan öka, oberoende av bostadsort, kön, utbildning och ålder.
- Hur scenariot för framtiden kan se ut, vilka blir IT-användningens konsekvenser och vilka strategiska beslut ska fattas.

IT-kommissionen ska enligt direktiven slutrapportera sitt arbete den 31 maj 1998. Antalet sekreterare som arbetar i sekretariatet är i mars 1997 5,5 st.

3.1 Mål och vision

IT-kommissionen har antagit följande vision för sitt arbete;

”IT-kommissionen skall aktivt följa, initiera och stödja utvecklingen mot ett samhälle där IT är ett naturligt och integrerat verktyg för alla, vilket ger möjligheter att höja vår gemensamma livskvalitet, fördjupa demokratin och därmed stärka Sveriges konkurrenskraft.”

Kommissionen har också satt upp ett antal mål för det fortsatta arbetet:

- Aktivt ge råd till regeringen om de åtgärder som bidrar till att uppfylla visionen,
- Med framförhållning och överblick lyfta fram och värdera valda viktiga IT-relaterade utvecklingar och trender för att medvetandegöra och sprida kunskap till regeringen och övriga samhället,
- Stimulera till insatser för utbildningssamhällets övergång från utlärnning till inlärnning,
- Formulera konkreta insatser relaterade till IT som uthålligt kan öka tillväxt och sysselsättning genom att stimulera:
 - nyutveckling och förnyelse av produkter, tjänster och processer där IT
 - ökar kvaliteten och effektiviteten
 - kunskap och kompetens för de nya formerna för arbetets organisation
 - erfarenhetsutbyte kring ITs möjligheter

- Formulera konkreta insatser som bidrar till att tillgängligheten till IT ökar och förhållningssättet förändras hos grupper som i dag väsentligen står utanför IT-samhället
- Bedöma behovet av organisation för en långsiktig utveckling av god och effektiv IT-användning i samhället.

3.2 Medel och väsentliga framgångsfaktorer

IT-kommissionen skall därutöver

- skapa förutsättningar för att i Sverige vidmakthålla och till Sverige attrahera utvecklingsdrivande IT-relaterade beslutsorgan inom näringsliv och samhälle
- följa och påverka internationellt arbete, speciellt inom EU
- bedriva arbetet i IT-kommissionen och i sekretariatet aktivt, konkret, opinionsskapande och utföra det med god kompetens
- ha en aktiv dialog och samverka med olika aktörer och intressenter vilket är nödvändigt för att nå målen
- inrikta arbetet mot att nå strategiska beslutsfattare och opinionsbildare
- följa upp och utvärdera arbetet löpande för att garantera hög kvalitet.

3.3 Målstyrt arbete

Nedan beskrivs det arbete IT-kommissionen genomfört under 1996–97, nu arbetar med eller planerar genomföra under främst 1997. De fyra mötesplatser kommissionen hittills skapat (Swebizz, SeniorNet Sweden, Rättsobservatoriet samt 2000-gruppen) beskrivs också.

Utöver här redovisade aktiviteter har sekretariatet medverkat i en stor mängd konferenser och möten med olika aktörer i samhället för att informera, diskutera, delta i debatter, påverka attityder kring IT-samhället med mera.

På vår hemsida <www.itkommissionen.se> finns senaste nytt om IT-kommissionens aktiviteter. Hemsidan uppdateras fortlöpande med aktuella skrivelser och pressmeddelanden. Våra senaste rapporter läggs in

några dagar efter att de publicerats liksom nyhetsbrevet "nyttIT". Likaså finns det en lista på våra ledamöter med tillhörande e-postadresser.

Mål 1

Aktivt ge råd till regeringen om de åtgärder som bidrar till att uppfylla visionen

I syfte att lyfta fram och värdera valda IT-relaterade utvecklingar har kommissionen deltagit i samt arrangerat ett flertal hearingar under de senaste åren. IT-kommissionens roll har varit att samla ett antal experter och utifrån bland annat det som framkommit under hearingen formulera förslag till regeringen på åtgärder som bör vidtagas inom området.

IT-kommissionen har under 1996–97 som resultat av sådana genomförda hearingar lämnat 6 skrivelser till regeringen med förslag kring olika frågor;

- IT-problem inför 2000-skiftet
- IT och rättsinformation
- Infrastruktur för information och kommunikation
- EU-IT, telekommunikation och nya medier
- IT och handikapp
- Distansarbete

Kommissionen kommer inom kort att lämna sina synpunkter till regeringen om beskattning av datorer i hemmet.

Mål 2

Med framförhållning och överblick lyfta fram och värdera valda viktiga IT-relaterade utvecklingar och trender för att medvetandegöra och sprida kunskap till regeringen och övriga samhället

Genomförda aktiviteter

- **Teknik, demokrati och delaktighet.** Ett seminarium i december 1996 belyste frågan om hur IT kan bidra till en vitalisering av demokratin

(SOU 1997:23, rapport 2/97). Resultatet utgör en av utgångspunkterna för nationalstats-projektet.

- Inom **Rättsinformation och IT** genomfördes en hearing våren 1996 där frågan ställdes vilken strategi samhället bör ha (rapport 5/96). I början av oktober 1996 överlämnade kommissionen en skrivelse till regeringen med förslag till åtgärder för att förbättra en digital spridning av rättsinformation. Regeringen har i anledning därav tillsatt en arbetsgrupp för att utarbeta ett förslag till ett moderniserat rättsdatasystem. Arbetsgruppen har nyligen lämnat ett första förslag med sina överväganden rörande bland annat vilken rättsinformation som ska ingå i det nya systemet och vem som ska ansvara för spridningen. I stora delar överensstämmer arbetsgruppens överväganden med de förslag som kommissionen lade fram i sin skrivelse. Författningar från riksdag och regeringen, vissa föreskrifter beslutade av statliga myndigheter, vägledande avgöranden (rättspraxis) samt förarbeten (främst propositioner och utskottsbetänkanden) skall ingå. Ansvaret för spridningen bör åvila den som producerar rättsinformationen.

Pågående och planerade aktiviteter

- **Kristallkulan – tretton röster om framtiden** (SOU 1997:31, rapport 3/97). En skrift som består av personliga intervjuer med tretton mycket olika personer. Det som förenar dem är förmågan och modet att sja om framtiden. Kärnfrågan är om informationsteknikens frammarsch orsakat ett epokskifte eller ej. Denna skrift kommer att utgöra utgångspunkt för kommande diskussioner om epokskiftet och informationssamhället som kommissionen planerar.
- **Säker elektronisk kommunikation.** Ett seminarium ägde rum i december 1996 om användningen av kryptering (rapporten ges ut i april 1997). Det var ett samarrangemang mellan IT-kommissionen, Näringsdepartementet och föreningen SEIS. Det svenska liksom det globala regelsystemet behöver anpassas till den situation som växer fram genom en kraftigt ökad användning av elektronisk kommunikation. Företagens, individens och brottsbekämpares krav måste vägas mot varandra. Dessa frågor togs bland annat upp under seminariet. En för företag och individer säker, global kommunikation är viktig för att informationssamhället skall kunna utvecklas.
- **Infrastrukturen för information och kommunikation** kommer att bli föremål för en ärligen återkommande hearing. I september 1996

lämnade kommissionen ett flertal rekommendationer till regeringen som ett resultat av den första hearingen i juni 1996. Den centrala frågan rörde behovet av en framtida gemensam lagstiftning för telekommunikation, data och media. Tillgången till näten var en annan viktig punkt. Utbyggnad av digital marksänd TV var en tredje. Slutligen aktualiserades frågan om ett multimedialaboratorium (rapport 7/96).

Under vårens hearing planeras bland annat frågan över hur nuvarande och kommande lagstiftning stimulerar till utbyggnad till hemmen av bra och billig bandbredd analyseras.

- **Rättsobservatoriet:** Ett IT-rättsligt observatorium har bildats under hösten 1996, vars uppgift är att ta fram underlag för IT-kommissionens råd till regeringen angående behövliga förändringar av rättsordningen.

Observatoriet är en mötes- och debattplats för jurister, representanter för rättsväsendet, universitet och förvaltning. Det har till uppgift att urskilja och beskriva områden och frågor, där användningen av IT innebär juridiska svårigheter, framför allt sådana som i dag är ofullständigt kända och diskuterade. Observatoriet skall försöka se längre än till de dagsaktuella rättsliga aspekterna på IT. Syftet är att formulera strategier för framtiden – inte enbart att avlägsna existerande hinder för IT-användningen.

- **Östersjöprojektet – Smart Baltic eller den digitala Hansan:** många av de frågor som är viktiga i Östersjösamarbetet, miljö, utbildning, samverkan mellan företag, handel och kommunikation kan underlättas med bra IT-stöd. Här kommer IT-kommissionen att ha en aktiv roll för att se på vilket sätt Sveriges roll som IT-nation kan främjas genom Östersjösamarbetet.
- **IT-problem inför sekelskiftet.** Den 18 december 1996 diskuterades IT-problem inför år 2000. Det framkom tydligt att problemet är allvarligare än vad många trott (och fortfarande tror) och i sin skrivelse till regeringen föreslog IT-kommissionen att kommissionen skulle ta på sig rollen som svensk samordnare av år 2000-frågan.

En samarbetsgrupp har bildats med syfte att diskutera hur samverkan och det fortsatta 2000-arbetet i Sverige bör organiseras. I gruppen, som består av aktörer med intressen i frågan, ingår Industriförbundet, Företagarnas Riksorganisation, SAF, Föreningen Auktoriserade Revisorer, Post och Telestyrelsen, Landstingsförbundet, Svenska Kom-

munförbundet, Statskontoret, IVA, Svenska bankföreningen, SITO, Finansdepartementet och Kommunikationsdepartementet. (SOU 1997:12, rapport 1/97). En ytterligare grupp för 2000-ansvariga i ett antal företag är under bildande.

Problemen är avsevärda och ytterligare aktiviteter behövs och kommer att initieras under varen.

- **Hur påverkas nationalstaten av det elektroniska samhället?** Kommissionen avser studera vilka konsekvenser som kan förutses av utvecklingen mot en allt mer global elektronisk värld. Det fria flödet av information och tjänster över elektroniska media och utvecklingen av elektronisk handel påverkar nationella kärnområden som beskattning, lagstiftning, arbetsmarknad, demokratifrågor med mera. Vad håller på att hända och hur bör vi förbereda oss i Sverige på denna utveckling. En analys och en hearing i höst är planerad.
- **Säkerhet och sårbarhet.** Kommissionen skall enligt sina stadgar bistå regeringen i dess genomförande av det arbete som riksdagen efterlyser på området säkerhet och sårbarhet. Dessa frågor som blir allt viktigare har i dag alltför litet fokus i regeringskansliets arbete. Kommissionen avser återkomma med förslag till insatser.

Mål 3

Stimulera till insatser för utbildningssamhällets övergång från utlärn timer till inlärn timer

Genomförda aktiviteter

- **IT-baserade läromedel.** Det är en generell trend att IT nu går från att ha varit en ersättningsteknik till att bli en omdanande kraft. En hearing som ägde rum i november 1995 tog upp frågan om den nya teknikens möjligheter kräver ändrad pedagogik eller ej.

Pågående och planerade projekt

- **Utbildningsområdet:** En utbildningsgrupp har bildats inom kommissionen som ska engagera sig särskilt i utbildningsfrågorna samt förbereda en hearing under 1997.

Mål 4

Formulera konkreta insatser relaterade till IT som uthålligt kan öka tillväxt och sysselsättning genom att stimulera:

- nyutveckling och förnyelse av produkter, tjänster och processer där IT ökar kvaliteten och effektiviteten
- kunskap och kompetens för de nya formerna för arbetsorganisation
- stimulera erfarenhetsutbyte kring ITs möjligheter

Genomförda aktiviteter

- **IT-mått** – Mått som beskriver IT-användning är viktiga för jämförelser och beslut i företag och samhälle. På uppdrag av IT-kommissionen gjordes en inventering av de cirka 500 IT-mått som används i dag. Av den anledningen arrangerade IT-kommissionen ett seminarium den 5 mars 1996 för att diskutera IT-mått ur olika aspekter (rapport 2/96).
- **När IT inte fungerar.** IT-kommissionen har låtit utarbeta rapporten "ERROR: När IT inte fungerar – en rapport om IT och dess användbarhet". I rapporten konstaterades bland annat att användbarhet kan testas och mätas samt att insikten om användbarhetens betydelse är medelmåttig bland svenska företag (rapport 6/96).
- **Affärsnyttan med Internet.** Ett seminarium hölls i juni 1996 där det konstaterades att Internet redan är en marknadsplats, främst i USA. En mängd konkreta, goda exempel på affärsnyttan med Internet från hela världen togs upp och finns redovisade i en rapport (rapport 8/96 som endast finns i digital form på IT-kommissionens hemsida <www.itkommissionen.se>).

Pågående eller planerade projekt

- **Elektronisk handel:** Fortsatt arbete med olika frågor som rör legala aspekter, betalning och säkerhet. IT-kommissionen avser utarbeta ett förslag till ramverk för elektronisk handel. Fortsatt engagemang i föreningen Swebizz – en icke vinstdrivande organisation för att stödja elektronisk handel på Internet och som bildades på initiativ av IT-kommissionen år 1996. Swebizz är i dag en av tioalet "Global Part-

ner” till en motsvarande organisation i USA, CommerceNet. Swebizz är ett nätverk för erfarenhetsutbyte, och driver verksamhet i form av projekt med företag, seminarier, arbetsgrupper, utbildning av småföretagare med mera.

- **Programvaruindustrin** – En hearing ägde rum i december 1995. Ett konkret förslag som lades fram behandlade bland annat att staten bör stödja exporten för att styra den svenska programvaruindustrins arbete mot de internationella marknadsbehoven. Ett annat förslag gällde behovet av att staten stimulerar upphandling och marknadsutveckling som syftar till nyutveckling av svensk programvara under affärsmässiga former. En kraftfull forskningssatsning på software engineering diskuterades också (rapport 1/96).

En fortsatt hearing om den nya IT-industrin kommer att hållas i mitten av juni 1997.

Under hösten avser Ines Uusmann och Anders Sundström i samverkan med bland annat IT-kommissionen att bjuda in några små och medelstora företag, till en hearing för att diskutera vad som kan eller bör göras för att företagen ska kunna växa och bli mer konkurrenskraftiga med stöd av IT.

- **Hur skall vi leva och arbeta i informationssamhället:** Inom detta område, som bland annat behandlats i EUs grönbok ”Living and working in the Information Society – People first” planeras ett flertal aktiviteter. IT-kommissionen föreslår i en skrivelse till regeringen vad den planerade utredningen om distansarbete särskilt bör belysa. Vi har gjort en kartläggning av de juridiska problem som bör uppmärksammas vid framtagningen av lagstiftningen på området flexibla arbetsformer, vilken kommer att redovisas för regeringen. Kommissionen har också tagit initiativ till en kartläggning av påbörjade och planerade distansarbetsprojekt inom näringsliv och förvaltning som kommer att kopplas till Telework '97, en internationell konferens om européernas förändrade sätt att arbeta. En hearing om distansarbete planeras till våren 97. Initiativ har också tagits till en detaljerad beskrivning av ett påbörjat praktikfall som systematiskt kommer att följas upp.

Den senaste uppgiften har ett stort pedagogiskt värde. Det bästa sättet att övertyga andra om att tiden är kommen för att arbetskulturen ska förändras är att man själv gör det. Så skapas goda exempel.

Därför planerar Kommunikationsdepartementet sitt eget distansarbetsprojekt. Målet är att som ”pilot” för Regeringskansliet införa

moderna arbetsformer i egen regi och att på sikt fungera som förebild för hela förvaltningen.

- **Regionala satsningar.** IT-kommissionen avser identifiera framgångsfaktorer för regionala IT-satsningar. Detta kommer att ske i ett antal regionala hearingar under 1997.
- **IT och miljö- en samling goda exempel.** En skrift som vill sprida goda exempel om hur skilda verksamheter kan bedrivas på ett miljömässigt bättre sätt med hjälp av IT. Kommissionen vill också genom denna exempelsamling visa på vad som kan göras för att ytterligare underlätta utvecklingen mot en mer miljöanpassad verksamhet (SOU 1996:178, rapport 4/97, ges ut i april 1997).

Mål 5

Formulera konkreta insatser som bidrar till att tillgängligheten till IT ökar och förhållningssättet förändras hos grupper som i dag väsentligen står utanför IT-samhället

Genomförda aktiviteter

- **IT och handikapp.** En skrivelse har överlämnats till regeringen om förslag till åtgärder som kom att inarbetas i IT-propositionen (rapport 3/96). Därefter har regeringen givit Handikappinstitutet i uppdrag att utarbeta ett IT-program för funktionshindrades och äldres användning av IT.
- **Kvinnor och IT** med syfte att diskutera kvinnors inställning till IT, hindren för ökad användning och åtgärder som kan förbättra kvinnors möjlighet att påverka teknikutvecklingen och användningen. En rad olika förslag lades fram, bland annat att datorteken borde öppnas upp för yrkesgrupper som normalt inte kommer i kontakt med IT samt att IT-centras bör inrättas i varje kommun (rapport 4/96).

Pågående projekt

- **SeniorNet Sweden** Kommissionen arbetar aktivt för att skapa en aktiv ideell förening för personer över 55 år som skall främja seniorers användning av informationsteknik och öka möjligheter till kommunikation och användning av informationstjänster. Föreningen är bildad och styrelse valdes vid det första årsmötet den 11 mars 1997.

Föreningen strävar efter att ta tillvara seniorernas unika kunskaper och färdigheter och förebygga generationsklyftan. Föreningen, som har den amerikanska SeniorNet som förebild, verkar också för en bättre anpassning av tekniken till äldre människors behov (och därmed många andras behov). Föreningen medverkar till att ordna dator- och Internetutrustade klubbar där seniorerna, både i rollen som lärare och elev, kan träffas och umgås. Föreningens hemsida med flera aktiviteter, är den elektroniska mötesplatsen.

Mål 6

Bedöma behovet av organisation för en långsiktig utveckling av god och effektiv IT-användning i samhället.

Detta arbete kommer att påbörjas våren 1997

Rapporter

IT-kommissionens arbetsprogram, SOU 1995:68

Delbetänkande om kommissionens övervägande och prioriteringar samt arbetsprogram. 34 sidor. Kan beställas hos Fritzes kundtjänst. Fax: 08-690 91 91. Telefon: 08-690 91 90

Kommunikation utan gränser – rapport från IT-kommissionen, juni 1995

Skriften är ett sammandrag av kommissionens arbetsprogram. 15 sidor. Kan beställas hos IT-kommissionen.

Communication Without Frontiers – report by the Swedish IT-Commission, June 1995

Engelsk översättning av sammandraget. 15 sidor. Kan beställas från IT-kommissionen

Så kan Sverige utveckla en framgångsrik programvaruindustri inför 2000-talet

Rapport 1/96. 25 sidor.

IT-mått. Hur kan IT-användning beskrivas?

Av Nils-Göran Olve & Carl-Johan Westin, CEPRO AB.

Rapport 2/96. 65sidor.

När det regnar manna från himlen, har den fattige ingen sked. Om IT och handikapp.

Rapport 3/96. 32 sidor.

Kvinnor och IT

Rapport 4/96. 41 sidor.

Rättsinformation och IT – Svårigheternas advokater eller möjligheternas ambassadörer?

Rapport 5/96. 60 sidor.

ERROR, När IT inte fungerar – en rapport om IT och dess användbarhet

Av Per Gustafsson på uppdrag av IT-kommissionen.

Rapport 6/96. 50 sidor.

IT-kommissionens hearing om infrastrukturen för information och kommunikation.

Dokumentation från IT-kommissionens hearing den 5–6 juni 1996.

Rapport 7/96. 127 sidor.

Affärsnyttan med Internet

Sammanfattning av det seminarium som anordnades av IT-kommissionen, Swebizz och Sveriges Tekniska Attachéer den 4 juni 1996. Rapport 8/96. Rapporten är publicerad på IT-kommissionens hemsida <<http://www.itkommissionen.se>>.

IT-problem inför 2000-skiftet, SOU 1997:12

Referat och slutsatser från en hearing anordnad av IT-kommissionen den 18 december 1996. Rapport 1/97. Kan beställas hos Fritzes kundtjänst. Fax: 08-690 91 91. Telefon: 08-690 91 90.

Digital demokra@ti, SOU 1997:23

Ett seminarium om Teknik, demokrati och delaktighet den 8 november 1996 anordnat av Folkomröstningsutredningen, IT-kommissionen och Kommunikationsforskningsberedningen. Rapport 2/97. Kan beställas hos Fritzes kundtjänst. Fax: 08-690 91 91. Telefon: 08-690 91 90.

Kristallkulan – 13 röster om framtiden, SOU 1997:31

Rapport 3/97. Kan beställas hos Fritzes kundtjänst. Fax: 08-690 91 91. Telefon: 08-690 91 90.

IT och miljö – en samling goda exempel, SOU 1996:178

Rapport 4/97. Kan beställas hos Fritzes kundtjänst. Fax: 08-690 91 91. Telefon: 08-690 91 90.

Rapporter utgivna på uppdrag eller i samarbete med IT-kommissionen

Data om IT i Sverige

Statistisk sammanställning om IT gjord av Statistiska Centralbyrån på uppdrag av IT-kommissionen. Kan beställas från SCB Förlag, 701 89 Örebro. Fax: 019-17 69 32. Telefon: 019-17 68 00.

Datorvanor 1995

Undersökning av svenska folkets datorvanor utförd av Statistiska Centralbyrån på uppdrag av IT-kommissionen. 102 sidor.

Kan beställas från SCB Förlag, 701 89 Örebro. Fax: 019-17 69 32. Telefon: 019-17 68 00.

IT världen runt – Nationella initiativ

Undersökning av Sveriges Tekniska Attachéer på uppdrag av IT-kommissionen och Näringsdepartementet. Kan beställas från STATT, Box 5282, 102 46 Stockholm

IT världen runt – Regionala initiativ

Undersökning av Sveriges Tekniska Attachéer på uppdrag av IT-kommissionen och Näringsdepartementet. Stencil.

IT världen runt – Statligt stöd till mjukvaruindustrin

Undersökning av Sveriges Tekniska Attachéer på uppdrag av IT-kommissionen och Näringsdepartementet. Stencil.

Europeiska Unionen – IT, telekommunikation och nya medier

En kartläggning och analys gjord av Statskontoret på uppdrag av IT-kommissionen. 111 sidor.

IT-kommissionens ledamöter

Kommunikationsminister Ines Uusmann, ordförande
Kommunikationsdepartementet

Universitetskansler Stig Hagström, vice ordförande
Högskoleverket

IT-Strateg Gunnar Hedborg
Svenska Kommunförbundet

Professor Peter Seipel
Instituttet för rättsinformatik
Stockholms universitet

Verkställande Direktör Lars Engqvist
Stiftelsen Svenska Filminstitutet

Forskningschef Mirka Mikes Lindbäck
ABB Atom AB

Direktör Eva Jacobsson
Handikappinstitutet

Verkställande Direktör Birgitta Frejhagen
Infokomp

Christer Sturmark
IT-debattör

Linda Widmark
Studerande

Sekretariat

Ann-Marie Nilsson, kanslichef

Tel: 08-405 47 76

e-post: ann-marie.nilsson@communications.ministry.se

Kjell Skoglund, sekreterare

Tel: 08-405 34 71

e-post: kjell.skoglund@communications.ministry.se

Magnus Härviden, sekreterare

Tel: 08-405 34 65

e-post: magnus.harviden@communications.ministry.se

Marta Sandén, sekreterare

Tel: 08-405 47 47

e-post: marta.sanden@communications.ministry.se

Louise Sjöström, bitr. sekreterare

Tel: 08-405 34 68

e-post: louise.sjostrom@communications.ministry.se

Maria Håkansson, bitr. sekreterare

Tel: 08-405 18 51

e-post: maria.hakansson@communications.ministry.se